

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1949

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 26

2—9 november.

Debatter m. m.

Onsdagen den 9 november.

Sid.

Svar på interpellation av herr Sunne ang. den svenska flyktingspolitiken	6
Interpellationer:	
av herr Bergh ang. brobygget över Lule älv vid Bergnäset	19
av herr Lundgren ang. utbildningstiden för gruppchefer m. m. ...	20

Onsdagen den 2 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Justerades protokollen för den 24 och den 26 nästlidne oktober.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg får jag härmed anhålla om tjänstledighet från riksdagsgöromålen under tiden 1—13 november 1949.

Hässleholm den 1 november 1949.

N. R. Rosenberg.

Härmed intygas, att riksdagsman *Ragnar Rosenberg* från Hässleholm på grund av sjukdom till och med den 13 november 1949 är oförmögen till arbete.

Lund den 1 november 1949.

B. Ebenius.

Överläkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 338, av herr *Osvald* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m.; och

nr 339, av herr *Sunne* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att till clearingkassa för kaffe överföra tull, tilläggstull och skatt å kaffe, m. m.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2.02 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.

Fredagen den 4 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Åberopande bilagda läkarintyg får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 2 november 1949 tills vidare.

Avesta den 3 november 1949.

Sven Boman.

Härmed intygas, att riksdagsman *Sven Boman*, Avesta, för närvarande och minst en vecka på grund av sjukdom är förhindrad att delta i riksdagsarbetet.

Avesta den 2 november 1949.

L. Plengiér.

T. f. stadsläkare.

På gjord proposition bifölls ansökan för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Osvald* m. fl. väckta motionen, nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Sunne* m. fl. väckta motionen, nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att till clearingkassa för kaffe överföra tull, tilläggstull och skatt å kaffe, m. m.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 340, av herr *Petrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 215—217;

nr 341, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m.;

nr 342, av herr *Heiding* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m.; och

nr 343, av herr *Heiding* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.02 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 5 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

angående subventionering av vissa varor m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 340, av herr *Petrén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 215—217;

nr 341, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående subventionering av vissa varor m. m.; och

nr 342, av herr *Heiding* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Heiding* m. fl. väckta motionen, nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.01 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 9 november.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen.

Herr *von Heland* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 2, 4 och 5 innevarande månad.

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet *MOSSBERG*, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Sunnes interpellation angående den svenska flyktingspolitiken, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Sunne frågat mig, om jag ville lämna kammaren en framställning rörande principerna för den flyktingspolitik, som nu föres, och därvid särskilt uppgifter om det nya förfaringsättet för avvissning av flyktingar.

Ett ställningstagande till de flyktingsproblem, interpellanten velat ha belysta, kan knappast ske annat än mot bakgrunden av vår allmänna utlänningspolitik. Jag vill därför inledningsvis lämna några uppgifter, som kunna ge en bild av vårt utlänningsproblem i stort, sådant det tett sig under de senaste åren.

Vid tiden för vapenstilleståndet var antalet utlänningar i landet ungefär lika stort som nu är fallet eller omkring 195 000. Omedelbart efter vapenstilleståndet skedde emellertid en kraftig nedgång, och på hösten 1945 voro 120 000 utlänningar kvar här. Därefter har emellertid antalet utlänningar successivt stigit till nyssnämnda 195 000. Till större delen förklaras stegringen av att sedan kommunikationer och handels-

förbindelser efter kriget åter kommit i gång ett betydande antal utlänningar — främst från våra nordiska grannländer — legalt inrest i landet. I siffran 195 000 ingå även minderåriga, arbetsoförmögna och personer, som tillfälligtvis vistas här, exempelvis turister, affärsmän, studerande och andra. Men även om man bortser från dessa kategorier och enbart räknar de utlänningar, som hade arbetsanställning, utgjorde antalet omkring 92 000. Av dessa voro mer än hälften eller närmare 50 000 av nordisk nationalitet.

Även efter krigsslutet har ett stort antal flyktingar mottagits i vårt land. Från hösten 1945 till dags dato rör det sig om ungefär 10 000 personer.

Åren 1945 och 1946 var tillströmningen av flyktingar icke så betydande. Under de senaste tre åren har den emellertid periodvis tilltagit. Sammanlagt ha under de tre senaste åren anlänt omkring 8 000 flyktingar. Dessa ha kommit från flera olika länder men främst från Polen och Tyskland. Flyktingarna från Polen voro särskilt många i slutet av 1948 och början av 1949. Under sommaren 1949 och hösten 1948 förmärktes vidare en starkare tillströmning av flyktingar från Västtyskland. I samband med att försörjningsläget i denna del av Tyskland numera väsentligt förbättrats har dock flyktingsströmmen därifrån så gott som helt upphört. Sedan mars 1949 pågår däremot en starkare flyktingstrafik från Östtyskland. Anledningen härtill torde vara att söka i det osäkra politiska läget och de svåra försörjningsförhållandena i östzonen. Allt som allt ha under tiden oktober 1948—oktober 1949 hit anlänt omkring 2 200 flyktingar, huvudsakligen från Östtyskland och Polen. Samtliga dessa flyktingar ha anlänt på illegal väg, alltså utan viserade legitimationspapper.

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

Jag har velat lämna dessa upplysningar för att ge en bakgrund till de nu aktuella flyktingsproblemen och ge dem deras rätta proportioner.

Interpellanten säger, att det ifrågasatts, om vi fortfarande tillämpa den humana flyktingspolitik, som förts under de sista åren. Jag vill redan nu försäkra, att så är fallet. Och då i interpellationen hävdas, att vi börjat tillämpa ett nytt förfarings sätt för avvissning av vissa flyktingar, vill jag till detta säga, att den ordning för avvissning, som åsyftas — vederbörande skickas tillbaka i den båt han kommit i — *icke* är någon nyhet. Jag skall senare återkomma till denna fråga.

Den önskade framställningen om principerna för den nu förda flyktingspolitiken vill jag anknyta till en redogörelse för de viktigaste bestämmelserna i lag och författning på detta område. Därefter skall jag redovisa den praktiska tillämpningen.

Låt oss förutsätta, att en flykting anländer till riket utan giltiga resehandlingar. Polismyndigheten äger då enligt utlänningslagen att avvisa honom. Avvisning är ett institut, som funnits hos oss ända sedan vår första utlänningslag. Det innebär i princip, att den inresande hejdas vid själva gränsen eller första gränskontroll och ålägges återvända till det land, varifrån han kommit. Åberopar han att han flytt av politiska orsaker och är påståendet icke uppenbart orimligt, så får polisen icke besluta om avvissning. Ärendet skall i stället överlämnas till utlänningskommissionen för avgörande. Detsamma gäller, om polisen av särskilda skäl finner fallet tveksamt. Utlänningskommissionen är i sin tur — utom i synnerligen brådskande fall — skyldig att i avvissningsärendet liksom i andra ärenden om en utlännings avlägsnande ur riket inhämta yttrande från utlänningsnämnden. Denna nämnd kan sägas främst ha till uppgift att bevaka asylrätten. Om nämnden eller någon av dess ledamöter anser, att en utlännings icke bör avlägsnas ur landet och kommissionen likväl förordnar här- om, får utlännings besvära sig hos

Kungl. Maj:t. Även i annan ordning kan ett utlänningsärende komma att avgöras av Kungl. Maj:t. I särskilda fall får nämligen utlänningskommissionen överlämna ärende till Kungl. Maj:t, och detta skall alltid ske, om utlänningsnämnden begärt det. Bestämmelsen avser även verkställighetsstadiet, där Kungl. Maj:t kan förordna att ett avvissningsbeslut ej skall verkställas.

Avvisning verkställs eljest genom polisens försorg så snart som möjligt efter beslutet. Om detta meddelats av polismyndigheten, skall det verkställas oberoende av om utlännings klagat. Eljest gäller att beslutet måste vinna laga kraft, innan vederbörande kan skickas ur landet. Utlänningskommissionen kan då meddela närmare anvisningar om verkställigheten. Kommissionen kan även eljest få syssla med verkställighetsfrågan. Denna skall nämligen alltid i tvivelaktiga fall eller då det är svårt att verkställa avvissningen överlämnas till kommissionen för avgörande.

Vidare bör i detta sammanhang kanske nämnas, att en utlännings kan avlägsnas ur landet även på annat sätt än genom avvissning. Uppehåller han sig här utan legitimationspapper eller erforderligt tillstånd, kan utlänningskommissionen förordna att han skall *förpassas* ur riket. Och beträdes han med lösdriveri eller gör sig skyldig till vissa brottsliga handlingar, kan han *utvisas* efter beslut av länsstyrelsen. I båda dessa fall finnas bestämmelser till skydd för politiska flyktingar, och utlänningsnämnden är inkopplad på ett delvis liknande sätt som vid avvissning.

Vår utlänningslagstiftning erbjuder således starka garantier för att flyktingar, som sökt sig hit, skola få sin sak ordentligt prövad. Politiska flyktingar inta härvid en särställning. Detta sammanhänger med att vi sedan gammalt tillämpat grundsatsen, att personer, som flytt hit av politiska orsaker, skola få åtnjuta asyl. I krigets slutskede deklarerades visserligen officiellt, att vi icke ämnade bereda fristad åt personer, som i gärning utmanat den civiliserade världens samvete eller uppträtt som förrä-

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

dare mot sitt eget land. Till denna deklARATION anslöt sig dåvarande justitieministern Bergquist, när han år 1945 lade fram förslaget till nu gällande utlänningslag. Han uttalade, att ett eventuellt återopande av politiskt flyktingskap icke skäligen borde utgöra hinder mot att avlägsna icke önskvärda utlänningar ur riket, om det före eller vid deras ankomst tydligt deklarerats, att vi ej skulle ge dem skydd. Men samtidigt underströks i riksdagen, att deklarationen och uttalandet icke ägde tillämplighet beträffande andra kategorier av flyktingar än de nämnda.

Alltjämt gäller sålunda att Sverige i princip icke avvisar, förpassar eller utvisar politiska flyktingar. Det finns heller ingen tanke på att rubba denna grundsats.

Avgränsningen av det politiska flyktingskapets begrepp blir därför av största betydelse för vår flyktingspolitik. Denna avgränsning är emellertid svår att göra inte bara i den nuvarande situationen, utan även då det gäller att draga upp riktlinjer för framtiden. Utifrån mina erfarenheter från en lång tids handläggning av utlänningsärenden i regeringen och på grundval av de uppgifter, jag erhållit från utlänningskommissionen, kan jag emellertid försäkra kamraren, att begreppet politisk flykting givits en mycket vid tolkning. Som politiska flyktingar betraktas icke bara personer, som flytt för att de begått s. k. politiska brott. Även flyktingar, som varit utsatta för eller haft att frukta repressalier på grund av sin politiska inställning eller handlingar av politisk innebörd, anses ha flytt av politiska orsaker. Största hänsyn har vidare tagits till rättsförhållandena i flyktingens hemland. I fråga om flyktingar från Östtyskland och Polen är det egentligen endast de fall, där vederbörande utan att vara politiskt belastad flytt enbart därför att han vantrivts med de sociala och ekonomiska förhållandena i hemlandet eller därför att han hoppats på bättre försörjningsmöjligheter, som politiskt flyktingskap icke ansetts föreligga. Jag bortser då från vissa kriminella och där-

med jämförliga, som kräva en särskild bedömning. I de angivna icke-politiska fallen är avvisningsbeslut regel. Som jag strax skall visa, kunna emellertid humanitära och andra skäl göra att verkställigheten åtminstone t. v. inhiberas.

I samtliga fall underkastas flyktingen förhör. För att ernå största möjliga säkerhet och enhetlighet vid bedömningen verkställas förhören av särskild för uppgiften kvalificerad personal tillhörande statspolisen.

Den lämnade allmänna redogörelsen för praxis illustreras bäst med några siffror, som hänföra sig till flyktingsströmmen från Polen och Östtyskland. Från dessa områden ha under de senaste 12 månaderna illegalt kommit omkring 1 700 flyktingar. Avvisning har beslutats i 184 fall, alltså ungefär 10 % av samtliga. Avvisningsbeslut ha i år verkställts endast beträffande två grupper om vardera 4 personer, vilket skett genom att vederbörande polismyndigheter låtit vederbörande återvända med de båtar, som fört dem hit. Vad gäller polackerna har i ett fåtal av de fall, där polismyndighet fattat avvisningsbeslut, beslutet gått i verkställighet genom att vederbörande återsänts till hemlandet med samma fartyg, på vilka de anlant hit.

Siffrorna visa enligt min mening tydligt, att avvisningspolitiken gentemot flyktingarna från Polen och Östtyskland varit mycket försiktig.

Vad är det då, som vållat oron kring vår flyktingspolitik och föranlett att det ifrågasatts, om den vore lika human nu som tidigare? Uppenbart sammanhänger det med vissa åtgärder i anledning av den tilltagande flyktingsströmmen från Östtyskland. För att klargöra situationen måste jag gå tillbaka till 1948. Detta år kommo inte så många flyktingar från nämnda område. De personer, som icke kunde betraktas som politiska flyktingar, meddelades avvisningsbeslut, vilka verställdes genom deras befordran med ordinarie färjan till Sassnitz. Man ansåg sig icke vid denna tid ha några större betänkligheter mot

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

ett dylikt förfaringssätt. Av berättelser, vilka avgivits av utlännningar, som tidigare avvisats, men senare återvänt hit, hade nämligen framgått, att de återsända icke utsatts för hårdare bestraffning eller förföljelse.

Som jag redan nämnt, har emellertid flyktingsströmmen från Östtyskland tilltagit avsevärt alltsedan mars månad 1949. Samtidigt visade det sig, att en ny typ av flyktingar förekom bland klientelet, nämligen sådana beträffande vilka skälet för deras flykt var utsikten till en bättre försörjning. Regeringen hade i maj att ta ställning till en grupp flyktingar av denna kategori, som landstigit i Abbekås i södra Skåne. Kungl. Maj:t beslöt då att de avvisningsbeslut, som meddelats av utlänningskommissionen, icke skulle verkställas på grund av att denna grupp redan då vistats här en förhållandevis lång tid. I en kommuniké meddelades emellertid, att kommissionens beslut var i princip riktigt, då det här inte var fråga om politiska flyktingar. Det uttalades vidare att försörjningsfall av den nyss karakteriserade typen i fortsättningen icke kunde räkna med någon annan praxis än den hittills tillämpade, d. v. s. avvisning. I enlighet härmed beslöt kommissionen i juni att avvisa en grupp östflyktingar, där flertalet var i samma läge som abbekåsfallen. Dessutom funnos där några f. d. nazistledare, bland andra en, som gjort sig känd som judehatare. Denna grupp sattes också ombord på tågfärjan till Sassnitz men vägrades landstiga där. Även ett senare försök, som gällde en härifrån på grund av brott utvisad person, kunde av samma skäl icke fullföljas. Dessa flyktingar återvände alltså hit och vistas fortfarande här.

Antagligen på grund av att man i Tyskland tämligen snart fick reda på att icke någon flykting de senaste månaderna återsänts från Sverige till Östtyskland, steg flyktingsströmmen snabbt. Från början av augusti och intill den 20 oktober kommo 517 personer. Dessa senast anlända flyktingar äro i motsats till det tidigare östklientelet ofta äldre personer, som i Tyskland varit egna fö-

retagare och tjänstemän. Den övernående majoriteten är visserligen hyggligt, enkelt folk, men det finns också sådana, som ha tillhört nazistpartiet. Andra ha haft förtroendeposter i socialistiska enhetspartiet eller fungerat som angivare och provokatörer. Klientelet synes över huvud taget vara tämligen blandat. Under remissdebatten presenterade jag några av dem, till vilkas förflutna hör en karriär inom de nazistiska och kommunistiska hierarkierna. Utlänningskommissionen anser sig kunna konstatera, att en vanlig orsak till flykten varit den i östzonen spridda uppfattningen, att Sverige behövde utländsk arbetskraft och att man här kunde få god försörjning. Därtill kommer den i denna zon rådande olusten med och osäkerheten inför den politiska och ekonomiska utvecklingen. I allt större utsträckning ha flyktingarna de senaste månaderna åberopat andra än politiska orsaker för sin flykt, även om flertalet hävdad politiskt flyktingskap.

I något fall har man anfört skäl, som, om det gällde någon av våra egna medborgare, knappast skulle accepteras som en grundad anledning till social vantrivsel.

Samtidigt fick man inom utlänningskommissionen reda på att det i Tyskland existerade organisationer, som yrkesmässigt sysslade med flyktingstrafik på Sverige. Agenterna och skepparna betingade sig ockerpriser för transporterna — 1 000 mark per person tyckas vara ett tämligen gängse pris — som skedde i mindre båtar. För utlänningskommissionen äro ett 60-tal båtar kända, vilka mer eller mindre regelbundet överföra flyktingar från östzonen. Den i höllviksfallet aktuella båten har gjort ett flertal sådana resor. Det tycks även förhålla sig så, att man mot en relativt ringa kontant ersättning i vissa fall kan komma över regelbundet för tvångsarbete. Det har även förekommit, att utlänningsarna själva erkänt att av dem åberopade handlingar varit förfalskade.

Då risk sålunda förelåg för att flyktingsströmmen skulle öka avsevärt, an-

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

sågs det att något måste göras för att dämja upp tillströmningen. Bland de anlända funnos, som framgått av det anförda, åtskilliga, som icke kunde anses som politiska flyktingar och som alltså borde avvisas. Gränsmyndigheterna i Sassnitz hade — som jag redan framhållit — tidigare vägrat att ta emot avisade från Sverige. Flyktingarna själva vilja för övrigt högst ogärna bli skickade tillbaka denna väg, då man fruktar repressalier. Kunde de, som anlänt hit med båt, återvända till utgångshamnen efter ungefär en vecka, borde det — enligt deras egen utsago — däremot finnas stora möjligheter att undgå hemlandsmyndigheternas uppmärksamhet. Kommissionen beslöt därför i slutet av september att ånyo pröva det tidigare använda förfaringssättet att verkställa avvisning genom att skicka vederbörande tillbaka med samma båtar, som de kommit med. Det förutsattes givetvis, att farkosterna voro i sjövärdigt skick. För att möjliggöra ett sådant förfarande och åstadkomma en ur humanitära synpunkter önskvärd skyndsam behandling vidtogos vissa åtgärder i detta syfte. Ärendena skulle dock alltså behandlas i kommissionen och utlänningsnämnden.

Ett av de fall, då avvisning skulle ske efter de angivna riktlinjerna, är det tydligen som föranlett interpellationen. Det gällde 23 tyska medborgare (21 flyktingar och 2 besättningsmän) som den 8 oktober kommit med ett mindre fartyg till Höllviksnäs i närheten av Falsterbo. Kommissionens avvisningsbeslut — som fattats efter utlänningsnämndens hörande — förelåg två dagar senare. Enligt intyg av två sakkunniga på orten var det fartyg, med vilket flyktingarna anlänt, sjövärdigt. Båten hade stålskrov och var försedd med lufttankar och kunde knappast sjunka. Motorn var av »utmärkt beskaffenhet». Under väntetiden i Höllviksnäs upptäcktes nyuppkomna skador på motorn. Genom myndigheternas försorg reparerades motorn av sakkunnig personal. Då man visste, att båten under senaste halvåret gjort ett flertal liknande resor med flyktingar, be-

slöt kommissionen att verkställighet skulle äga rum med samma båt. Härvid uteslöts emellertid av humanitära skäl en familj, där hustrun var sjuk. Den fick alltså stanna liksom ytterligare några personer. Vid återfärden hade båten 14 passagerare, de båda besättningsmännen inräknade. På grund av dåligt väder kunde den ej löpa ut förrän den 13 oktober klockan 17.00. Den eskorterades ut till tremilsgränsen. Vid avfärden var vädret gott. Sent på kvällen samma dag återkom den emellertid till Höllviksnäs. De ombordvarande sade, att de icke kunnat fortsätta resan, då båten tagit in vatten. Skepparen var emellertid av annan uppfattning och ansåg för sin del, att färden utan risk kunnat fullföljas. Båten besiktigades sedermera på nytt genom kommissionens försorg. Man ansåg då, att den icke i befintligt skick kunde begagnas. Huruvida de vid inspektionen upptäckta skavankerna uppkommit genom åverkan eller på annat sätt, är det svårt att ha någon mening om. Kommissionen beslöt emellertid, att avvisningens verkställande tills vidare skulle uppskjutas.

Av vad jag förut anfört framgår, att jag icke i och för sig har något att erinra mot denna metod att verkställa avvisning, förutsatt att båtarna äro i gott skick och det ej heller i övrigt föreligger risk för att sjöresan skall vara farlig för de återsändas liv eller hälsa. Av skäl, som tidigare anförts, synes det mig vara det enda sättet att skicka tillbaka dem, som äro att betrakta icke som flyktingar i vedertagen mening utan som illegala immigranter. Vad själva avvisningsbeslutet angår vill jag här endast säga, att det ej synes stå i strid med de principer, som jag här förut redovisat. Utlänningsnämnden var också i samtliga fall enig om att övervägande skäl talade för avvisning.

Slutligen vill jag säga, att när man skall taga ställning till vår flyktingspolitik, måste man bl. a. taga hänsyn till att en okontrollerad flyktingsström kan komma att få en sådan storleksordning, att den även ur arbetsmarknadspolitiska synpunkter kan bli svår att bemästra.

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

Blir det bekant i östzonen, att vi — i motsats till Danmark — icke skicka tillbaka några flyktingar till östzonen, kan det tänkas, att ett stort antal rena försörjningsfall söka sig till vårt land i förhoppning om en bättre utkomst. Sannolikt skulle icke ens med nuvarande läge på arbetsmarknaden samtliga dessa flyktingar kunna placeras i arbete och erhålla bostäder. Vi skulle i ett sådant läge kanske nödgas att inrätta särskilda läger och hålla ett relativt stort antal människor kasererade kanske för en längre tid. Jag har svårt att tänka mig, att vi själva skulle känna oss tillfreds med ett sådant arrangemang. Och flyktingarna skulle sannolikt icke heller vara så nöjda med en sådan ordning.

Inför dessa utsikter har i diskussionen förts fram den tanken, att vi skulle släppa in flyktingarna utan några restriktioner men endast för att vidarebefordra dem till transoceana länder. Jag tror emellertid icke, att detta uppslag kan realiseras. De länder, som f. n. äro intresserade av att ta emot ett större antal arbetsföra flyktingar, få i överkant sitt behov tillgodosett genom att de förbundit sig att mottaga ett större antal s. k. displaced persons, som sedan åratals vistis i läger mestadels i Västtyskland och Österrike. Enbart under tiden till den 1 juli nästa år skall — om jag är välunderrättad — den internationella flyktingsorganisationen placera omkring en halv miljon flyktingar från Europa. Det synes mig föga lämpligt att Sverige, genom att inleda förhandlingar med de immigrationsintresserade länderna, skulle konkurrera med den internationella flyktingsorganisationen, som redan nu har överväldigande svårigheter att placera sina många hundratusentals skyddslingar. Gjorde vi ett försök, är jag övertygad om att vi skulle ha föga framgång. I varje fall skulle vi icke på denna väg bli av med det minst önskvärda klientelet. En sådan åtgärd skulle emellertid kunna ge många presumtiva flyktingar i östområdet falska förhoppningar om möjligheterna att via Sverige komma vidare och oavsiktligt inbjuda dem att söka sig

hit. Jag har redan framhållit vad detta skulle kunna betyda ur arbetsmarknadsynpunkt. Till detta kommer, att ett ökat flyktingsklientel innebär betydande polisiära svårigheter med hänsyn till vår egen säkerhet, ett förhållande, som icke får lämnas å sido, när man diskuterar denna fråga.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Sunnes fråga och lämnat den redogörelse han begärt. Det är min förhoppning, att vad jag haft att säga skall ha skingrat den oro, som synes ha uppstått med anledning av ett aktuellt avvsningsfall, och bekräftat riktigheten av min i remissdebatten och i inledningen till detta interpellationssvar uttalade försäkran, att vi alltjämt tillämpa en human flyktingspolitik.

Herr SUNNE: Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet herr Mossberg få framföra mitt tack för den utförliga redogörelse, som han här har lämnat rörande principerna för den flyktingspolitik, som nu föres, samt för uppgifterna om det nya förfaringssättet för avvsnings av flyktingar.

Det är alldeles riktigt, som herr statsrådet antar, att min interpellation närmast var föranledd av det avvsningsbeslut, som gällde 14 tyska medborgare vilka tillsammans med 9 andra flyktingar den 8 oktober kommit med ett mindre fartyg till Höllviksnäs i närheten av Falsterbo. Herr statsrådet har i sitt svar sökt motivera, varför denna avvsnings skedde, men det kan inte hjälpas att det sätt, på vilket den verkställdes, väckte indignation bland svenska folket och av både press och enskilda måste uppfattas som en brysk inledning till ett nytt förfaringssätt för avvsnings av flyktingar. Herr statsrådet säger i sitt svar, att förfaringssättet icke var någon nyhet, men har det tillämpats tidigare, så har det icke skett på ett så uppseendeväckande sätt som denna gång.

Enligt mitt sätt att se borde, av två skäl, avvsnings i detta fall icke ha skett. Dels var tydligen båten inte sjövärdig,

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

vilket ju framgick av den sista besiktningen, som företogs, sedan det visat sig att färden icke utan uppenbar risk för olycka kunde fortsättas. Om samma båt företagit flera liknande färder under sommaren, var dock faran betydligt större nu, då höststormarna börjat. Dels kan det väl också ifrågasättas, om flyktingsströmmen har varit så kraftig, att ett ingripande av förut relaterat slag vore nödvändigt. Herr statsrådet har visserligen nämnt en imponerande siffra för månaderna augusti—oktober, men med vinterns inbrott kommer strömmen med all säkerhet att minska betydligt. Av de utläningar, som vi tidigare tagit hand om, har ju en stor del av ungarna nu rest hem, och många av de baltiska flyktingarna ha också lämnat landet. Åtskilliga yrkesskickliga flyktingar kunde väl då, i deras ställe, beredas sysselsättning i vårt land.

Att döma av de protokoll från utlänningskommissionens sammanträden, som jag har tagit del av, synas kommissionens ledamöter — herr statsrådet sade ju att nämndens ledamöter hade varit enhälliga — icke ha varit fullt ense om det nya avvsningsförfarandet — jag kallar fortfarande förfarandet »det nya». I protokollet för den 4 oktober har nämligen en av kommissionens ledamöter reserverat sig mot kommissionens beslut, och en annan ledamot har instämt med honom. Reservanten framhåller bland annat, att han anser det riktigt att man väntar med att införa en ny praxis i fråga om flyktingarnas behandling — eftersom det står »en ny praxis», måste väl denna sak ha diskuterats i utlänningskommissionen — tills det visar sig, om inte höststormarna och vintern avbryta flyktingsströmmen. Det har ju också visat sig, att sedan utlänningskommissionens ordförande och en av byråcheferna på kommissionens uppdrag företagit en inspektionsresa till skånekusten, så har verkställandet av avvsningsbesluten inhiherats, sedan det konstaterats att de båtar, som under den senaste tiden anlät från tyska östzonen med tyska flyktingar ombord, icke kunnat anses sjövärdiga.

Det hedrar kommissionen att den med anledning av denna rapport beviljat anstånd tills vidare med avvsningsbeslutens verkställande. Jag vill uttala den förhoppningen, att det skall visa sig möjligt för de flesta av dessa stackars människor att efter en ingående prövning få en fristad i vårt land. Enligt statsrådets uppgift ha ju avvsningsbeslut i år endast verkställts beträffande åtta personer från Polen och Östtyskland. Jag måste medge att denna avvsningspolitik gent emot flyktingar från de nämnda länderna förtjänar att — om man frånser de icke verkställda avvsningsbesluten — betecknas som försiktig.

Jag läste nyss i en svensk tidning om en av dessa tyskar från östzonen, som först hade fått ett kort uppehållstillstånd i vårt land, men sedan återsänts. Han greps vid återkomsten av ryssarna och hölls under sex veckor i pressande förhör, deporterades sedan till Ryssland och sattes i tvångsarbete i en urangruva. Han stod inte ut, han lyckades rymma och kom på hemliga vägar till Rügen, där han hade släktingar, och med deras hjälp lyckades han en mörk natt i en liten segelbåt ta sig igenom spärren och åter nå den svenska kusten. När han äntligen kom in till Skanör och omhändertogs av den svenska polisen — säger han — fylldes han av en känsla så befriande att den inte kan beskrivas. Han önskar nu i första hand så småningom få arbete i Sverige eller, om detta inte lyckas, få svenska myndigheters hjälp att emigrera till Sydamerika.

Därmed kommer jag, herr talman, in på ett problem som herr statsrådet också har berört i sitt svar, nämligen frågan om vårt land skulle kunna vidarebefordra en del flyktingar till transoceana länder. Herr statsrådet tror inte att detta uppslag kan realiseras. Jag skulle emellertid vilja vädja till herr statsrådet att undersöka, huruvida inte vårt land i samförstånd med den internationella flyktingorganisationen kunde medverka till en transitering till andra länder av vissa flyktingar, som framställt önskan därom.

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

Herr talman! Jag har genom min interpellation velat få fram ett klarläggande av de principer och det förfaringsätt, som tillämpas beträffande flyktingarna. Jag förstår att problemet är mycket svårt och att det gäller att på allt sätt hålla efter de professionella människosmugglarna. De lyckökare, som med deras hjälp tagit sig hit, få väl stå sitt kast. Men det finns människor, som ta de allra största risker för att komma bort från de olidliga förhållanden, under vilka de måste leva — människor i nöd, vilka enligt svensk rättsuppfattning böra hjälpas. Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att herr statsrådet i sitt svar försäkrat, att vi fortfarande skola tillämpa den humana flyktingspolitik, som förts under de senaste åren. Genom svaret ha värdefulla upplysningar lämnats, som klarlägga frågan inför den svenska opinionen, och avsikten med min interpellation har just varit att få till stånd ett sådant klarläggande.

Att vi icke kunna ta emot ett obegränsat antal flyktingar i vårt land, är jag fullt medveten om. Jag är också fullt på det klara med att i det flyktingklientel, som kommer hit, finnas åtskilliga icke önskvärda individer. Men jag skulle önska, att begreppet politisk flykting toges i vidaste möjliga bemärkelse och att flyktingar, som i vild panik givit sig i väg för att rädda livet, inte avvisas därför att de sakna giltiga resehandlingar. Sverige, som undslupit kriget, kan ha råd att kosta på sig en generös flyktingspolitik — en det varma hjärtats och inte den kalla handens politik.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag konstaterar att den grunduppfattning, som herr Sunne har på det problem vi nu diskutera, allenast i några mindre nyanser skiljer sig från den uppfattning, som jag har framfört i mitt interpellationssvar, men för att det inte skall bli några missförstånd i anledning av det sista som herr Sunne yttrade har jag nu begärt ordet.

Jag vill här slå fast, att det icke behöver riktas några vädjanden till den svenska regeringen eller till svenska myndigheter att flyktingar, som i vild panik ha lämnat sitt land för att rädda livet, skola få stanna kvar i Sverige. Jag förmodar att alla, som lyssnade till mitt interpellationssvar, fingo klart för sig att sådana fall äro självklara fall, som utan vidare föras under begreppet »politiska flyktingar», och skräcken hos dessa människor behöver inte alls ha varit så stor, att det har gått på livet, för att vi, med den vida tolkning vi ha av det politiska flyktingskapets begrepp, skola låta vederbörande stanna kvar här i landet.

De enda fall, då vi intaga en avvisande hållning, äro sådana, där vi anlägga den synpunkten, att vi inte kunna lägga Sveriges gränser öppna för alla de människor som utifrån det sargade och krigshärjade Europa vilja komma hit, därför att vi ha bättre livsförhållanden och bättre sociala förhållanden här i vårt land. Vi rå inte med att taga på oss en sådan uppgift. Diskussionen har alltså uteslutande gällt, huru vi skola kunna förhindra att den ström av politiskt oroliga människor, som söker sig hit, alltmera blandas upp med sådana, som bara för de bättre försörjningsmöjligheternas skull söka komma hit. Den frågan står ännu öppen på grund av svårigheterna att sända sådana människor tillbaka till de länder, varifrån de ha kommit. Jag kan icke ge något svar på den frågan, men jag håller med interpellanten om att i den mån man kan konstatera, att här sker en rent förvärvsmässig och professionell människosmuggling till vårt land, måste vi finna utvägar att på ett eller annat sätt hålla efter detta. I det stycket ha vi nu mycket kraftigt skärpt vår gränsbevakning och kustbevakning nere i Skåne, i syfte att om möjligt få tag på de båtar, som bedriva denna trafik, och för att få en närmare kontroll över i vad mån dessa båtars färder ingå i en organiserad förvärvsmässig verksamhet, som utgör en inkomstkälla för dem som syssla med denna trafik. Vad denna

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

skärpta övervakning kan ge för resultat, kan jag för dagen inte uttala mig om, men så pass mycket kan jag säga, att flyktingsströmmen icke har upphört. Under de sista tio dagarna från den 27 oktober till den 8 november ha 63 personer kommit in i landet från de länder som det nu är fråga om.

Herr HOLMBÄCK: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i korthet ange min syn på detta spörsmål, eftersom jag har varit ledamot av utlänningskommissionen under ett betydande antal år.

Det torde vara få svenska ämbetsverk som haft att bedöma så svåra frågor som utlänningskommissionen haft. Det har funnits tider, då nästan varje föredragning inom kommissionen skildrat ett drama och då man haft det intrycket, att den slutsats, till vilken kommissionen kom, skulle avgöra en fråga om liv och död. Av de spörsmål, som kommissionen haft att syssla med, är det väl emellertid knappast något som har varit och fortfarande är så svårlöst som det interpellanten berört.

Å ena sidan är det klart att vi icke kunna ta emot en flyktingsström hur stor som helst och heller icke kunna ta emot vilka personer som helst. Å andra sidan bör den verkligt humanitära flyktingspolitik, som vi bedrivit under de sista åren, fortsätta. Alldeles oavsett hur man bedömer det beslut av utlänningskommissionen, genom vilket dessa fjorton tyska personer avvisades från Sverige — jag skall för min del inte här taga någon ståndpunkt i den frågan — är det uppenbart, det kan jag betyga, att inom utlänningskommissionen den humanitära uppfattningen har varit den härskande, och jag är alldeles övertygad om att man även i framtiden kommer att i möjligaste mån tillämpa humanitära synpunkter, alltså sådana synpunkter som nyss ha uttalats av chefen för inrikesdepartementet.

Herr MANNERSKANTZ: Herr talman! Innan debatten slutar, skulle jag vilja

ställa en fråga, som jag emellertid först kanske måste något motivera.

Förhållandena inom de länder, från vilka de flyktingar komma, som vi här ha talat om, äro ju sådana, att dessa människor knappast behöva ha bara det skälet, att de önska skaffa sig bättre försörjningsmöjligheter, för att vilja komma därifrån, ty där råder ju ett allmänt osäkerhetstillstånd. Där finnas vissa grupper, vissa klasser eller vissa nationaliteter, som kunna sägas ständigt känna sig hotade och som — det ha vi ju sett exempel på från de baltiska staterna — löpa risk att så småningom kanske helt utplånas. Därför kan man räkna med att skälen, varför folk under större eller mindre livsfara söker sig ut från dessa länder, alltjämt komma att bestå, och det kan bli en allt svårare situation, då människorna för att rädda livet måste ge sig i väg, vad vi än kunna göra här. Så länge förhållandena äro som de äro, komma vi såhunda sannolikt att få en betydande flyktingsström från länderna bakom järnridån av människor, som kunna komma åt att ta sig över Östersjön hit till vårt land. Därför blir det, såvitt jag kan se, nödvändigt att vidtaga åtgärder, som inte bara bestå i att man skickar tillbaka sådana flyktingar, som inte så där alldeles klart kunna leda i bevis, att de varit direkt hotade.

Jag vill alltså ställa frågan, om regeringen försökt tänka ut något sätt att lösa detta besvärliga och sannolikt bestående problem. Har man sökt kontakt med andra länder, exempelvis transoceanaländer, för att undersöka vilka möjligheter som kunna finnas att transitera åtminstone en del av dem, som sökt sig hit? Ty det är ju riktigt, att vi inte här i vårt land kunna behålla så många av dessa människor, att det innebär en direkt fara för vår nationalitet, vår rasrenhet o. s. v. Jag vill därför fråga, om regeringen gjort några verkligt allvarliga ansträngningar för att undersöka möjligheterna för flyktingar, som vi av befolkningspolitiska skäl anse oss inte kunna behålla i landet, att i stället komma över till andra länder. Om så inte

är fallet, skulle det vara intressant att höra, om man ämnar göra några försök i den riktningen, därest det skulle visa sig att flyktingsströmmen fortsätter och kanske ökar.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Herr Mannerskantz har beträffande denna flyktingsström berört en omständighet som verkligen förtjänar att uppmärksammas, nämligen att vi av många tecken att döma inte ha med en tillfällig företeelse att göra. Det behöver inte vara någon svartmålning, om man säger att det nuvarande läget mycket väl kan bli bestående och att också en flyktingsström av icke obetydlig storlek under mycket lång tid framöver kan komma att söka sig till vårt land. När man därför skall bilda sig en uppfattning om det problem, som vi för dagen ha att möta, räcker det inte med att enbart ta hänsyn till hur många flyktingar som hittills ha kommit, utan man måste också säga sig, att detta kanske bara är början till något, som kommer att te sig allt svårare, ju längre tiden lider.

Därifrån kom herr Mannerskantz tillbaka till det spörsmål, som jag berörde i slutet av mitt interpellationssvar, nämligen möjligheten att Sverige skulle upptaga förhandlingar med transoceanaländer i syfte att beträffande denna flyktingsström ge vårt land karaktären av ett transitoland. Vi ha icke upptagit några kontakter i detta syfte, och vi avse icke att göra det i nuläget. Jag hoppas att herr Mannerskantz delar min uppfattning, när jag säger, att det säkerligen inte skulle imponera särskilt mycket på ett transoceanal land, om vi skulle vända oss till dess representanter och berätta, att vi nu på ett år fått ta emot så och så många tusen flyktingar, och därefter be dem att vara snälla och hjälpa oss att ta hand om dessa flyktingar. Förhållandet är ju nämligen det, att bara några mil längre söderut — i Västtyskland och i Österrike — sitta hundratusentals och åter hundratusentals människor sedan många år tillbaka i läger och vänta på en möjlighet att få föra

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

en människovärdig tillvaro. Jag betraktar det såsom en fullt riktig politik från dessa immigrerande länders och från internationella flyktingsorganisationens sida, om man säger: »Skola vi nu göra en insats för flyktingar, så göra vi det bäst genom att ta hand om en del av alla dessa olyckliga människor i lägren.» En flykting, som kommer hit till Sverige, får ju dock som regel en mycket draglig tillvaro.

Jag tror alltså inte, att den av herr Mannerskantz påpekade utvägen innebär någon lösning för dagen av detta problem. Och jag tror inte alls att vi i nuläget skola leka med tanken, att Sverige kan bli ett transitoland för de människor från Östeuropa, som vilja komma ut i världen. Däremot tror jag att en sådan lek skulle det vara det bästa sättet att verkligen framskapa en ökad tillströmning av flyktingar till vårt land.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Jag ber statsrådet om ursäkt för att jag tar ordet och besvarar honom med ytterligare en fråga, men saken är ju den, att vi känna oss så pass lediga här i riksdagen, att vi tycka att vi ha god tid på oss att resonera om saker och ting.

Herr statsrådet har givit en intressant redogörelse för en viktig sida av vårt utlänningsproblem, nämligen frågan om behandlingen av de utlännningar, som på illegal väg komma hit till landet. Det är väl huvudsakligen personer av detta slag, som vi bruka kalla flyktingar. Då jag hört denna diskussion, ha emellertid mina tankar ständigt gått till det också av herr statsrådet i förbigående nämnda och välbekanta förhållandet, att utlännningar också på legal väg komma in i vårt land. Det finns ju nämligen ett annat sätt, om man vill komma in i vårt land, än att stiga i en båt och fara över Östersjön: man kan gå till en svensk beskickning eller ett svenskt konsulat och söka att i laga ordning erhålla visering. Jag har under hela diskussionen tänkt, att det skulle vara av stort intresse att såsom en bakgrund till frågan om behandlingen av de illegalt

Ang. den svenska flyktingpolitiken.

hit inkomna flyktingarna ha någon föreställning om de principer, som tillämpas, då en begärd visering beviljas eller vägras.

Efter vilka grundsatser ger man alltså svar åt utläningar som säga, att de skulle vilja komma till Sverige för det eller det ändamålet, och begära besked om huruvida detta är möjligt? Jag ställer denna fråga därför att det, så vitt jag ser, finns ganska starka skäl för att söka upprätthålla en viss harmoni mellan myndigheternas politik i förhållande till dem, som ha inkommit i landet på olagligt sätt, och i förhållande till dem, som söka visering i legala former. Principiellt måste man väl säga att det inte skulle vara rimligt att behandla dem, som gå den i vår lag föreskrivna vägen till beskickningar och konsulat, sämre än dem som på flyktingvägen inkomma i landet. Förutsättningen för detta resonemang är givetvis — det måste jag starkt understryka för att inte bli missförstådd — att situationen i övrigt är lika för de ifrågavarande utläningarna, att deras ställning i hemlandet och deras skäl för önskan att komma till Sverige äro likvärdiga. Detta är ju mycket ofta inte fallet. Redan det förhållandet, att man har flytt illegalt, ställer ju ofta vederbörande i en annan situation med risk för repressalier vid en eventuell återkomst. Över huvud taget är det ju litet svårt för oss att säga om en person, som kommer från ett land öster om järnridån, att han i hemlandet befinner sig i förhållanden, jämförliga med förhållandena väster om järnridån. Men rent principiellt kan man väl i alla fall hävda, att de båda sidorna av saken skola på något vis hänga tillsammans.

Det är därför jag skulle vilja ställa denna fråga till herr statsrådet. Jag gör det utan att på något vis vilja uttala en från herr statsrådets avvikande mening rörande de linjer vi böra följa i flyktingpolitiken. Jag är med herr statsrådet ense om angelägenheten av att vi, så långt det någonsin är oss möjligt, upprätthålla en generös flyktingpolitik. Jag har bara den föreställningen, att vi

därvid ständigt måste ha i tankarna de konsekvenser en sådan generös flyktingpolitik får anses ha när det gäller beviljandet av viseringar.

Herr statsrådet **MOSSBERG**: Herr talman! Jag instämmer med herr Herlitz i att utlänningspolitiken rent principiellt sett bör hänga ihop, så till vida att man inte behandlar den, som illegalt kommer in i vårt land, bättre än den, som söker att komma hit på legala vägar. Men det är också bara rent principiellt jag kan instämma med herr Herlitz, ty i praktiken är det inte möjligt att fullständigt genomföra en sådan politik.

Skillnaden mellan dessa två delar av vår utlänningspolitik är ju egentligen den, att vi äro tvungna att ta hand om dem, som komma hit såsom flyktingar, under det att vi ha vissa möjligheter att sovra när det gäller människor, som söka sig hit på legal väg. Beträffande dessa senare kunna vi säga, att den eller den personen vilja vi ta emot, men den eller den vilja vi inte ha in i landet. Jag skall ge ett aktuellt exempel på hur det är möjligt att genom att ge sig karaktären av flykting undandra sig den prövning, som vi uppehålla beträffande dem som på legala vägar söka sig till vårt land.

Jag har ett fall, som är aktuellt just nu. Vederbörande har redan kommit hit. Han tillhör den krets av människor, som vi nu diskutera. Han uppger, när han höres av de svenska polismyndigheterna, att han aldrig blivit hotad på något sätt eller straffad av myndigheterna i sitt hemland. Men han hade för ett år sedan haft kontakt med en svensk firma och hade vissa möjligheter att få anställning där. Och så säger han, sedan han nu har kommit hit från östzonen, att han fann det inte vara lönt att söka inresetillstånd till Sverige, utan att han föredrog att ta sig in i riket på illegal väg, i den säkra förvisningen att vi då inte kunde göra oss av med honom. Och nu är han som sagt här i landet, och vi kunna inte sända honom tillbaka. Han har alltså lyckats i sin föresats, och som flykting har han undandragit sig den

prövning, som vi vilja underkasta alla andra, som skola bosätta sig här i landet.

Beträffande karaktären av våra kontrollåtgärder beträffande dem som använda sig av legala inresemöjligheter vill jag framhålla, att det i ett mycket stort antal fall rör sig om affärsmän och andra, som komma hit i olika förrättningar utan att ha någon avsikt att bosätta sig här. I den mån vi inte ha viseringsskyldighet, kommer en sådan person utan vidare in i vårt land, och om vi ha viseringsskyldighet gentemot hans hemland är naturligtvis den prövning, som vi verkställa, utomordentligt schematisk. Men det förhåller sig annorlunda i fråga om dem, som antingen redan från början deklarerar, att de vilja ha arbetstillstånd i Sverige, eller som efter en tids vistelse i vårt land uppträda på den svenska arbetsmarknaden och begära tillstånd att få arbete här. Därvidlag företa vi en mycket grundlig prövning och vilja inte släppa in vem som helst. Varje enskilt fall remitteras sålunda till arbetsmarknadsstyrelsen, som gör en utredning och yttrar sig, om vederbörande lämpligen bör sättas in på det yrkesområde, han har begärt att få arbeta på. Ett undantag från denna prövning om arbetstillstånd göres för de nordiska ländernas medborgare, som alltså kunna komma hit och ta arbete utan att vi egentligen lägga några hinder i vägen för dem.

Detta är alltså den politik vi föra beträffande dem som komma hit legalt. Det är givet, att vi kunna lösa våra arbetskraftsproblem på ett mycket bättre sätt, om vi efter en prövning kunna låta utlänningar på legal väg komma in i landet än om vi bara ta hand om de flyktingar, som komma hit, och sätta in dem i arbete, så gott det går; svårigheterna äro oftast mycket stora när det gäller att placera flyktingar i lämpligt arbete.

Herr NERMAN: Herr talman! Med varm respekt för inrikesministerns humanitära syn på flyktingsproblemet skulle jag vilja komma med ett par synpunkter.

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

Den svenska asylpolitiken har inte alltid varit önskligt föredömlig. Den var god ännu i den *gamla* tsarismens tid. Jag erinrar om hur Sverige tog emot och hyllade — till och med Karl XV hyllade — den ryske revolutionären Bakunin år 1863, hur Lenin och hans män 1906 kunde med polisens goda minne hålla en hemlig kongress i Stockholm, där Hjalmar Branting hälsade vederbörande välkomna, hur året därefter med hjälp av Hjalmar Branting en rysk revolutionär, Tsjerniak, räddades från att utlämnas till tsarpolisen. Den svenska asylpolitiken var däremot inte föredömlig under Hitlertiden och inte heller då balterna för ett par år sedan utlämnades till Ryssland. I Hitlers glansdagar hade det sina risker att här i landet öppet säga vad vi nu törs säga: att det var ett skräckvälde. Nu kunna vi göra det och säga det ganska fritt. Jag skulle inte dra mig för att använda samma beteckning om efterföljarna i öster, men jag skall med hänsyn till det officiella Sverige och vår älskvarde talman inte använda detta uttryck här.

Ett faktum är emellertid att därute råda fruktansvärda förhållanden, sådana förhållanden som västerländsk rättsuppfattning i människovärdets intresse måste fördöma och bekämpa. Och då är det alldeles naturligt att massor av människor fly, även om de inte på något sätt sysslat med politik eller förstå sig på politik i övrigt.

Det är ju också historiskt begripligt att asylpolitiken hittills har i stort sett omfattat bara politiska flyktingar — det har alltid rört politik. Men kan man nu längre stanna vid den begränsningen? Därute i öster är det numera inte bara politiska motståndare till regimen som fly — det är för övrigt inte gott att veta från i dag till i morgon om man är politisk motståndare till den rådande regimen. Massor av människor fly därför att regimen botar dem till livet oavsett deras politiska inställning. De tillhöra helt enkelt en samhällsgrupp, som skall utrotas, de ha bostäder, som mera rättrogna och för regimen nyttiga människor behöva, eller de behövas som arbetare. De-

Ang. den svenska flyktingspolitiken.

ras arbetskraft behövs långt fjärran bort i öster i gruvor och andra mindre trevliga anstalter.

Men när det är så, då är det väl inte skäl att i längden alltför trångt — jag säger inte att det har skett så — hålla på gamla linjer, utan man bör väl — när denna osäkerhet råder därute och det gäller ett samhälle av rättslöshet, där vad som helst kan hända när som helst — ändå vidga begreppet flyktning i största möjliga grad. Jag tror därför att det är skäl, trots all den humanitet som präglar inrikesministern och myndigheterna, att man ytterligare omprövar flyktingspolitiken i Sverige.

Nå, skall man då ta emot även nazister? Med fullt bibehållen syn på nazismen svarar jag i det här fallet: ja. De f. d. nazister eller naziorienterade, som inte ha åtalats och dömts under den ryska regimen eller som ha avtjänat straff, äro inte längre vad de voro förut — de äro, om de i dag äro i fara, helt enkelt människor i nöd. Och de värsta nazisterna ha förresten ingalunda farit illa. De äro i stor utsträckning tagna i tjänst hos den röda nazismen. De äro bl. a. anställda som chefer för fångläger, som övertagits från den forna regimen. Och de kommunister, som fly — ett mycket allvarligt problem — äro sådana, som äro mest utsatta av alla och som förtjäna att ses som människor i nöd, även de.

Jag tror alltså att man bör om möjligt ytterligare vidga den humanitära flyktingspolitik, som föres, och alltjämt tänka på att det gäller människor, inte riktningar utan människor ofta i livsnöd; kanhända inte i dag, men kanske i morgon, därom veta vi ingenting. Det stramas till ytterligare mer och mer därute, och det gör att faran blir större för alla, som inte passa.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Det framgår av debatten, att det inte går att draga upp någon linje, som inrikesministern kan följa. Han har själv betecknat sin politik som human, och jag har inte hört något bestri-

dande av den uppgiften. Herr Nerman yrkade på att flyktingspolitiken skulle ytterligare humaniseras, men vad det innebär, kunde han ju inte själv ange. Alla torde väl vara ense om att vi inte kunna ta emot alla de människor, som eventuellt skulle vilja flytta till Sverige eller ta sig över till andra länder genom vårt land, och denna enighet framgår också av debatten. Det måste finnas några restriktioner. För min del litar jag på inrikesministern, och jag är glad över att vi ha en inrikesminister som å ena sidan har ett så varmt hjärta men å andra sidan också är rak i ryggen, så att han kan föra en politik, som är konsekvent på samma gång som den är human.

Jag vill inte säga att alla fall tillfredsställa mig. Det gäller ju här inte bara behandlingen av de flyktingar som komma hit i dag, utan det gäller även behandlingen av dem som varit här under många år, och man kan ju möta fall, där man har anledning att framställa klagomål. Jag hörde ett sådant fall om talas häromdagen. Det är en person som är född i Ryssland men som flydde från Ryssland redan under det första världskriget. Han flydde till Tyskland, och sedan tog han sig över till Danmark och därifrån hit. Han har varit här i sex eller sju år och står i begrepp att begära svenskt medborgarskap. Nu har han från utlänningsnämnden fått ett meddelande, att det flyktingspass, på vilket han uppehåller sig här, kommer att indragas, så att han är tvungen att lämna landet. Han vet inte vart han skall fara; han är statslös, inte ryss, inte tysk och inte dansk, men han har försökt att bli svensk. Han har inget land att resa till, och han blir säkert inte mottagen på något håll.

Jag vet att inrikesministern känner till detta fall, och jag hoppas han skall behandla det på det humana sätt han deklarerat beträffande de flyktingar som komma från andra länder. Det ges ju inte några motiveringar för sådana här beslut, och denne man har inte heller fått höra, vad anledningen är till att han skall förpassas ur landet. Han lämnade

Interpellation ang. brobygget över Lule älv vid Bergnåset.

Ryssland under första revolutionen, och man skulle ju kunna misstänka, att han skulle vara nazist, men det är han inte, och allting tyder i stället på att utlänningsnämnden snarare tror att han är bolsjevik. Jag känner mannen så pass mycket, att jag tror mig kunna gå i god för att han inte är vare sig det ena eller det andra. Under sådana förhållanden förefaller mig det beslut, som han har fått meddelande om, ganska meningslöst och framför allt i sin inhumanitet stridande mot de riktlinjer som inrikesministern här har deklarerat.

Jag har velat nämna detta fall för att peka på att det inte bara gäller den ström av människor som kommer från andra länder hit, utan att det även gäller personer som varit här många år, som lärt sig vårt språk och som redan känna sig som svenska medborgare. Jag hemställer till inrikesministern, att han vid behandlingen av det fallet måtte tillämpa den generositet och det sinne för rättvisa, som han har deklarerat.

Herr **HOLMBÄCK**: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr Nermans yttrande. Han berörde frågan om innebörden av begreppet politisk flykting och gjorde gällande, att detta begrepp borde tolkas vidsträckt.

Frågan om asylrätt för politiska flyktingar är ett spörsmål, som många gånger har varit på tal under de sista 150—160 åren. Regler om denna asylrätt kommo till stånd redan under den franska revolutionen, och sedan tillämpades dylika regler under 1800-talet. I slutet av 1800-talet blev det en inskränkning på grund av att man icke ville ge asylrätt åt politiska terrorister. Men alldeles oavsett vad som har tillämpats i utlandet och de teoretiska resonemang, som i denna fråga kunna föras, kan jag försäkra herr Nerman, att utlänningskommissionen i sin praxis har tolkat begreppet politisk flykting utomordentligt vidsträckt och att alltså det önskemål, som herr Nerman uttalade, redan är uppfyllt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Interpellation ang. brobygget över Lule älv vid Bergnåset.

Ordet lämnades på begäran till herr **BERGH**, som yttrade: Herr talman! Jag får härigenom anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet framställa följande interpellation.

Ehuru redan vid 1945 års riksdag beslut fattats om byggande av en bro över Lule älv vid Bergnåset, har byggnadsarbetet av kända skäl icke blivit igångsatt. I skriftliga framställningar från kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Luleå stad, Nederluleå kommun och chefen för Norrbottens flygbaskår samt genom uppvaktningar i ärendet hos såväl kommunikationsdepartementet som berörda centrala ämbetsverk har behovet av broförbindelsens förverkligande vid ett flertal tillfällen framhållits. Jag har anledning förutsätta, att herr statsrådet icke blott äger kännedom om nödvändigheten av denna broförbindelses snara tillkomst utan också hyser ett positivt intresse för att byggandet snarast påbörjas.

Såsom bl. a. i en gemensam underdånig framställning den 22 november 1948 från Luleå stad och Nederluleå kommun framhållits, ha olägenheterna av att bro saknas vid Bergnåset undan för undan ökats. Den för närvarande använda färjan är över 50 år gammal. Den är icke byggd för gång i is, den är otillräcklig för den alltmer ökande trafiken, och den är av sådan beskaffenhet i övrigt, att allvarliga olyckor kunna inträffa. En ny tidsenlig färja torde knappast kunna uppbringas på kort tid, och färjlägenas beskaffenhet tillåter icke insättande av ytterligare farkoster. Sedan 1943 torde trafikrekvensen ha ökat med mer än 30 %, trots att en stor del av trafiken nödgas taga omvägen över den uppströms älven belägna Gäddviksbron. På grund av trafikvolymens fortgående ökning bli svårigheterna undan för undan allt större. Ett broföretag av

Interpellation ang. utbildningstiden för gruppchefer m. m.

denna storlek har beräknats kräva fyra till fem år för sin fullbordning, och det är därför tydligen mycket angeläget, att det påbörjas inom kort.

Jag har som sagt anledning förutsätta, att dessa omständigheter äro av herr statsrådet kända och behjärtade.

Vad som i nuvarande läge synes utgöra det väsentliga hindret för arbetets påbörjande är angelägenheten att låta investeringarna få mindre omfattning än anmälda önskemål. Det torde i detta sammanhang emellertid böra framhållas, att även frånvaron av ifrågavarande broförbindelse ur angivna synpunkt innebär en avsevärd nackdel. En överslagsberäkning av de merkostnader för enbart lastbilar och bussar, som uppstå genom att de nödgas taga vägen över Gäddvik, ger i detta avseende ett intressant resultat. Omvägen över Gäddvik medför en förlängning av körsträckan söderifrån till Luleå av 12—30 kilometer per tur. För byggnadsverksamheten i Luleå måste större delen av grusmaterialet forslas från områden söder om älven, vilket för grusbilarnas vidkommande ökar körlängden med cirka 6 tusen mil per månad och bensinkostnaden med minst 125 tusen kronor per år. Härtill komma andra ökade kostnader, såsom för olja, slitage, löner o. s. v., som uppskattade till 5 kronor pr mil stiga till omkring 280 tusen kronor per år. För bussar och lastbilar i linjetrafik räknar man med en årlig merkostnad av omkring 60 tusen kronor. Enbart för dessa nu nämnda trafikmedel har man alltså att i ökade utgifter räkna med inemot en halv miljon per år, varav en icke ringa del hänförs till bilar och drivmedel, d. v. s. importvaror mot hårdvaluta. Redan det anförda exemplet visar, att icke blott angelägenheten av en investeringsbegränsning talar mot brobyggets påbörjande. Till dessa nackdelar komma givetvis även de ekonomiska förluster, som de avsevärda tidsförlusterna i och för sig innebära, och till dessa ekonomiska nackdelar har man att lägga de allvarliga farorisker för allmänheten, som de nuvarande förhållandena utgöra.

Jag får sålunda anhålla att till statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet få rikta följande frågor:

1. När kan enligt herr statsrådets mening byggandet av bro över Lule älv vid Bergnäset tidigast påbörjas?

2. Finnas möjligheter att förkorta den hittills beräknade byggnadstiden?

På gjord proposition medgav kammararen, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. utbildningstiden för gruppchefer m. m.

Herr LUNDGREN erhöll härefter på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den 30 juni 1948 bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet och chefen för försvarsdepartementet att tillkalla högst sex utredningsmän för att i enlighet med i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer biträda med fortsatt utredning rörande värnpliktsutbildningen och därmed sammanhängande spörsmål. Enligt statsrådets direktiv tillkom det icke utredningsmännen att behandla frågan om utbildningstidens sammanlagda längd, utan endast fördelningen av utbildningen i gällande värnpliktslag, varvid dock förutsattes att utbildningen för vissa värnpliktiga, som uttagas till befälsutbildning, skulle liksom hittills vara längre än för övriga.

Utredningsmännen, vilka antagit namnet 1948 års värnpliktskommitté, avgåvo under arbetets gång vissa delbetänkanden, bland annat avseende provisoriska bestämmelser rörande beredskapsövning och provisorisk reglering av första tjänstgöringen för armén tilldelade värnpliktiga av åldersklass 1948 (grupp K av åldersklass 1949), vilka uttagas till utbildning till värnpliktigt underbefäl. I propositionen nr 194 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t på grundval av värnpliktskommitténs förslag föreslagit vissa ändringar i värnpliktslagen, vilka ändringar även av riksdagen godtogos. Kommitténs framställning om provisorisk för-

Interpellation ang. utbildningstiden för gruppchefer m. m.

längning med 60 dagar av första tjänstgöringen för värnplikligt underbefäl, vilka uttagits till gruppchefer, upptogs dock icke av Kungl. Maj:t, men detta förslag kom dock på grund av motioner under riksdagens prövning.

Förslagen till ändringar i värnpliktslagen behandlades av sammansatt stats- och andra lagutskott. Detta tillstyrkte såväl den kungliga propositionen som ock motionen om förlängning av tiden för gruppcheferutbildningen. Mot utskottets beslut, som fattades genom lottning, avgavs reservation. Reservanterna ansågo i likhet med departementschefen att de nu gällande bestämmelserna rörande övningstiden för ifrågavarande värnpliktiga böra bibehållas oförändrade i avvaktan på värnpliktskommitténs slutliga förslag. Riksdagens båda kamrar biföllo reservationen.

I augusti 1949 avgav värnpliktskommittén slutligt betänkande, men detta betänkande blev först tillgängligt i tryck i oktober. Den 7 oktober 1949 tillkallade statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ledamoten av riksdagens andra kammare Sigurd Lindholm samt majoren i hemvärnsstaben Brandberg att »biträda med viss utredning rörande värnpliktsutbildningen». Enligt uppgift började herr Lindholm sitt arbete inom departementet redan den 4 oktober. Några direktiv för utredningen finnas icke angivna i departementets offentliga handlingar.

Den 31 oktober 1949 remitterade statsrådet och chefen för försvarsdepartementet värnpliktskommitténs betänkande till militära och civila myndigheter m. fl., vilka hade att före den 15 december 1949 avgiva underdånigt utlåtande i anledning av betänkandet *utom såvitt avser frågorna om uttagning och utbildning av värnplikligt underbefäl (gruppchefer)*. Enligt kommitténs utredning är den nuvarande tiden för första tjänstgöring — 9 månader — icke tillräcklig för att erhålla ens något så när godtagbara gruppchefer. Då det med hänsyn till krigsorganisationens krav är av vikt, att icke ytterligare årsklasser erhålla

ofullständigt utbildade gruppchefer, är det av största betydelse att denna fråga snarast löses. Det förefaller därför egendomligt att i det infortrade remissyttrandet denna fråga uttryckligen undantages. Det är desto egendomligare som detta spörsmål var en av de centrala frågorna som värnpliktskommittén hade att utreda.

Enligt tidningsuppgifter har statsrådet och chefen för försvarsdepartementet förklarat att han vore förhindrad att föreslå en förlängd utbildning för de värnpliktiga, vilka inskrivits innevarande höst och uttagas till gruppcheferutbildning. Anledningen härtill var, att centrala värnpliktsbyrån hade meddelat de värnpliktiga, att svaren på vissa prov, som utfördes i samband med inskrivningsförrättningarna, icke skulle komma att läggas till grund för förlängning av deras tjänstgöring. Man har enligt uppgift meddelat detta för att icke någon »maskning» eller något försök att lämna oriktiga uppgifter skulle förekomma. Byrån menar därför enligt statsrådets uttalande att om dessa uppgifter skola läggas till grund för en uttagning, skulle detta av de värnpliktiga med fog kunna betecknas som löftesbrott. Om dessa uppgifter i pressen äro korrekta, skulle alltså en underordnad myndighet genom sitt förhandslöfte hindra statsmakterna från att i år fatta beslut i en för försvaret vital fråga. Det förefaller egendomligt, om centrala värnpliktsbyrån utan några direktiv kunnat ge sådant löfte.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor.

1. Vilka direktiv äro utfärdade för den utredning, som inom försvarsdepartementet verkställs av riksdagsman Lindholm och majoren Brandberg?

2. Vad är anledningen till att statsrådet vid remissen av 1948 års värnpliktskommittés betänkande begärt utlåtande över betänkandet *utom såvitt avser frågorna om uttagning och utbildning av värnplikligt underbefäl (gruppchefer)*?

Interpellation ang. utbildningstiden för gruppchefer m. m.

3. Är det enligt statsrådets direktiv som centrala värnpliktsbyrån givit det av statsrådet åberopade löftet till de värnpliktiga som inskrivits innevarande höst eller, om så icke skulle vara fallet, har herr statsrådet ägt kännedom om att inskrivningsmyndigheterna skulle ge ett sådant löfte?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3.28 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.